

6. Платонов К. К. *Вопросы психологии труда*/К. К. Платонов-М.: МЕДГИЗ, 1962. - 219 с.
7. Селезнев А. В. *Методика профессиональной подготовки курсантов-штурманов к деятельности в экстремальных условиях: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02 /Селезнев Александр Владимирович. - Кировоград, 2004. —176 с.*
8. Смирнова И. Л. *Формирование интегративных теоретических знаний по специальным дисциплинам у будущих пилотов: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Смирнова Ирина Леонидовна. - Кировоград, 2007. - 181 с.*
9. Суркова Е. В. *Методика совершенствования пространственных способностей летного состава: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Суркова Екатерина Викторовна. - Кировоград, 2005. - 244 с.*
- Ю.Філенко І. О. *Психодіагностика функціональних станів операторів динамічних і енергетичних автоматичних систем: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03 /Філенко Ігор Олександрович. -Х., 2005. - 184 с.*

УДК 371. 132: 377

О.М. ОТИЧ

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ МИСТЕЦТВА

Анотація. На основі аналізу сучасних наукових підходів до визначення сутності педагогічної технології обґрунтовано зміст та складові технології розвитку творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів засобами мистецтва.

Ключові слова: педагог професійної школи, педагогічна технологія, творча індивідуальність, мистецтво.

Аннотация. На основе анализа современных научных подходов к определению сущности педагогической технологии обоснованы содержание и составляющие технологии развития творческой индивидуальности студентов профессионально-педагогических учебных заведений посредством искусства.

Ключевые слова: педагог профессиональной школы, педагогическая технология, творческая индивидуальность, искусство.

Annotation. On the base of analyse of the modern science approaches to definite of pedagogical technology are certain the content and structure of the technology of development of creative individuality of the students of professional-pedagogical educational establishments on the basis of use of art.

Keywords: the teacher of professional school, pedagogical technology, creative individuality, art.

В умовах зростаючої технологізації усіх ланок суспільного життя та виробництва все більшої популярності в освіті набувають інноваційні педагогічні технології та технології педагогічної творчості. Вагоме місце серед них посідають мистецькі, зокрема, технологія створення пізнавально-активного поля естетичного потенціалу (М. Лещенко) [5]; мистецька технологія прискореного розвитку творчих обдарувань (Ю. Азаров) [1]; технологія педагогічної драматизації (С. -Фейгінов) [8] та ін.

Відзначаючи ефективність означених технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя, зауважимо, що їх науковий аналіз засвідчує, що вони не спрямовані на розвиток його творчої індивідуальності, яка є запорукою досягнення ним найвищого — „мистецького” рівня його педагогічної майстерності, а також не враховують специфіку професійної підготовки студентів професійно-педагогічних навчальних закладів.

У зв'язку з цим метою нашої статті є обґрунтування змісту та складових технології розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійної школи на основі використання мистецтва.

Ми визначаємо її як *цілісну інтегративну систему, яка охоплює упорядковану множину операцій і дій, що забезпечують педагогічне цілепокладання, змістові, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти розвитку засобами мистецтва властивостей творчої індивідуальності майбутніх педагогів ПТНЗ, заданих метою їхньої професійно-педагогічної підготовки, а також моніторингу якості цього процесу.*

Сутність цієї технології полягає у такій організації означеної підготовки, за якої творча індивідуальність студентів стає „домінуючим компонентом організації” [6, 402], сенсом і метою навчально-виховної діяльності професійно-педагогічного навчального закладу. А остання спрямовується на „відкриття” майбутнім педагогом професійної школи їхніх педагогічних можливостей у творчій педагогічно-мистецькій діяльності, відштовхуючись від актуального для них мистецького матеріалу, й поступово розширюючи їхні „художньо-творчі обрії” від розуміння утилітарного значення мистецтва - до формування потреби у прекрасному, спрямованості на перенесення цього прекрасного до своєї професійно-педагогічної діяльності. Це передбачає: корекцію змісту професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з метою забезпечення її культуровідповідності та художньо-творчої спрямованості; виявлення форм і методів використання мистецтва у навчально-виховному процесі професійно-педагогічних навчальних закладів, які сприяють розвитку творчих якостей студентів; активне залучення їх до різноманітних форм позанавчальної культурно-мистецької та науково-пошукової діяльності.

Складовими технології розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійної школи є: *педагогічне цілепокладання; відбір і структурування змісту мистецького компонента професійно-педагогічної підготовки студентів професійно-педагогічних навчальних закладів; інформаційно-предметні та процесуальні аспекти цієї підготовки (форми, методи, прийоми навчання, алгоритм діяльності його суб'єктів); її науково-методичний та навчально-методичний супровід, а також її педагогічний результат.*

ПЕДАГОГІЧНЕ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ передбачає дотримання принципів, мети і завдань розвитку творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів.

В основі технології цього розвитку лежить *принцип посилення креативності змісту навчальних дисциплін шляхом впровадження до нього мистецького компонента.* Це забезпечує реалізацію усіх наступних принципів і підходів, зокрема: виховання на високому (Б. Вишеславцев); єдності насолоди, творчості й надзусиль; безумовного прийняття вихованця, щедрості в оцінці його здібностей та результатів діяльності (Ю. Азаров); виконання діяльності „зі зворушеною легкістю, радістю й простотою” (І. Ільїн); ненав'язливості залучення студентів до мистецтва й художньо-творчої діяльності; забезпечення їхньої суб'єктності у педагогічно-мистецькій діяльності тощо.

Основоположним принципом розглядуваної педагогічної технології вважаємо *опору на образ*, оскільки, за ствердженням психологів, „підсвідомість не розуміє позитивного чи негативного смислу, вона розуміє лише образи” (Л. Бурбо).

Доводячи психологічну й педагогічну впливовість образу, І. Бех обґрунтував *законо емоційного впливу художнього образу на людину: сенсомоторної цілісності, емоційного узагальнення, спрямовуючої сили первинної емоційної реакції, переживання переживань, розгляду емоції як психологічної дії, зворуш-*

ливого емоційного впливу, виразності стимулу [3, 14-15]. Покладання в основу розробки технології розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійної школи засобами мистецтва описаних вище принципів і законів змінює педагогічну позицію викладача професійно-педагогічного навчального закладу. Його завданням стає заохочення студентів до творчої педагогічно-мистецької діяльності, підтримка їхнього сходження до власної творчої індивідуальності та надання їм допомоги у визначенні власних параметрів навчання та пошуку інформації, необхідної для його здійснення.

Динаміка цього процесу передбачає рух від повної залежності студентів від педагога до все більш зростаючого їхнього самоуправління. Успішність цього руху забезпечується суб'єкт-суб'єктними відносинами, демократичністю комунікативних позицій викладача і студента, активністю сторін, за якої кожна з них не тільки відчуває вплив, але й сама впливає на іншу.

Як базовий елемент технології розвитку творчої індивідуальності студентів на основі використання мистецтва, педагогічне цілепокладання детермінує усі наступні складові цієї технології, передусім, **ЗМІСТ** мистецького компонента професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Ми розглядаємо його не лише як систему педагогічно-мистецьких та мистецтвознавчих „наукових знань, практичних умінь і навичок, світоглядних і морально-естетичних ідей” [9, 128], але і як “педагогічно адаптований соціальний досвід людства, ізоморфний за структурою людській культурі в усій її повноті” [4, 43]. Відповідно до такого тлумачення, зміст мистецького компонента має охоплювати, окрім сформульованих відповідним чином професійних педагогічно-мистецьких знань та досвіду репродуктивної педагогічно-мистецької діяльності за визначеними стандартами, ще й досвід художньо-творчої педагогічної діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу, засвоєння якого забезпечує розвиток творчої індивідуальності студентів.

Виходячи з ідеї О. Рудницької щодо необхідності забезпечення відповідності змісту освіти її основним компонентам (пізнавальному, практичному та емоційному), ми обрали за основу відбору і структурування змісту авторської технології запропонований вченим алгоритм організації навчально-виховної діяльності у закладі освіти, а саме: „набуття знань + виконання вправ + вироблення ставлення” [7, 25-26]. Водночас, оскільки, згідно з результатами психологічних досліджень, успішність будь-якої діяльності залежить від спрямованості особистості на її здійснення, ми доповнюємо визначений О. Рудницькою алгоритм педагогічних дій елементом „мотивація навчальної діяльності”. Таким чином, **алгоритм** технології розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів ПТНЗ на основі використання мистецтва набуває такого вигляду: *мотивація творчої педагогічно-мистецької діяльності + набуття педагогічно-мистецьких та мистецтвознавчих знань + вироблення педагогічно значущих художньо-творчих умінь + формування педагогічних цінностей*.

Відповідно до цих елементів, зміст технології структуровано за чотирма **блоками**: *мотиваційним, когнітивним, праксеологічним та аксіологічним*. Така його побудова дозволяє не лише спрямувати майбутніх педагогів професійного навчання на активне сприйняття і засвоєння необхідних їм педагогічно-мистецьких та професійно-педагогічних знань, але й залучити їх до емоційного переживання та проживання навчального матеріалу, спонукати їх до вироблення свого ставлення до нього й самостійної діяльності щодо закріплення цих знань, умінь і досвіду творчої педагогічно-мистецької діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу в процесі виконання спеціальних вправ.

Ґрунтується зміст мистецької педагогічної технології на інтелектуально-естетичних, духовних та акмеологічних *цінностях мистецтва*, що впливають на розвиток складових творчої індивідуальності студентів, зокрема, їхніх психічних процесів, естетичного ставлення до дійсності, відчуття краси, творчої активності, педагогічного артистизму тощо.

Оскільки передача соціально-культурного досвіду та гуманістичних цінностей людства „не може бути ефективною, якщо не активізується особистісно-смилова сфера людини” [7, 28], то зміст технології побудовано на основі забезпечення єдності гедоністичної й розвивальної функцій мистецтва, яка знайшла відображення в емоційних законах впливу художнього образу на людину Л. Беха та принципі єдності насолоди, творчості й надзусиль Ю. Азарова. Саме вони забезпечують *мотивацію* майбутніх педагогів ПТНЗ до творчої педагогічно-мистецької діяльності, в якій вільно й радісно розвивається їхня творча індивідуальність. Завдяки цій своїй здатності мистецтво відіграє провідну *мотивуючу* роль у навчанні, впливає на визначення цілей та вибір форм і методів самостійної роботи студентів. У зв'язку з цим завдання викладача полягає в тому, щоб створити їм сприятливі умови для розвитку їхніх особистісних, професійних та творчих якостей, озброїти їх критеріями й методами діагностики динаміки зростання своєї творчої індивідуальності у ході навчання.

Когнітивна складова змісту технології розвитку цієї сутнісної інтегративної якості в студентів спеціальності „Професійна освіта (за профілем)” засобами мистецтва містить сукупність систематизованих і чітко структурованих педагогічно-мистецьких, мистецтвознавчих, психолого-педагогічних, методичних та спеціальних знань, оволодіння якими забезпечує теоретичну основу для формування в них компонентів творчої індивідуальності.

Ця складова змісту технології набуває реального педагогічного значення лише в поєднанні з *праксеологічною*, оскільки наявність знань про творчу індивідуальність, сутність процесу її розвитку, та потенційні можливості у ньому мистецтва є необхідною, але не достатньою умовою для того, щоб майбутній педагог професійного навчання дійсно став творчою індивідуальністю. Це уможливорюється лише на основі активного й систематичного залучення його до практичної творчої педагогічно-мистецької діяльності, постійного вправлення у ній.

Оскільки розробка державних стандартів вищої педагогічної освіти (в тому числі професійно-педагогічної) вимагає дослідження особливостей обсягу, відбору й структурування змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів ПТНЗ у вищих навчальних закладах I-IV рівня акредитації з метою забезпечення формування в них компетенцій, необхідних для успішної професійно-педагогічної діяльності [2, 5], то ми визначили ***критерії відбору й структурування змісту*** технології розвитку творчої індивідуальності студентів засобами мистецтва з урахуванням специфіки її компонентів. Такими критеріями є: гуманістичний і високохудожній зміст творів мистецтва; представленість у ньому педагогічно значущих ідей; зв'язок художніх творів з національною культурою й майбутньою професійною діяльністю студентів; здатність викликати в них сильне емоційне переживання, здивування, захоплення; спроможність забезпечувати єдність процесів їхньої індивідуалізації та національно-культурної ідентифікації, впливати на формування в них професійних, педагогічних і творчих якостей; доступність мистецьких творів для сприймання, їх розвивальний потенціал і можливість щодо активізації пізнавального інтересу студентів, їхньої творчої діяльності, розвитку в них бажання до самостійного ознайомлення з художніми творами та використання їх у навчанні й вихованні учнівської молоді; здатність творів

мистецтва гуманізувати творчу індивідуальність майбутніх педагогів професійної школи; можливість встановлювати на їх основі міжпредметні зв'язки зі змістом різних навчальних дисциплін та здійснювати добір педагогічних форм і методів їх опрацювання, відповідно до здібностей, естетичного досвіду й художніх смаків майбутніх педагогів ПТНЗ тощо.

Структурування змісту технологи розвитку творчої індивідуальності студентів спеціальності „Професійна освіта (за профілем)” на основі використання мистецтва передбачає:

- посилення художньо-творчої й педагогічної спрямованості викладання суспільно-гуманітарних, загальнонаукових та фахових мистецьких дисциплін;
- педагогічно доцільне впровадження елементів мистецтва та відомостей у галузі мистецтва до змісту психолого-педагогічних дисциплін на основі встановлення міжпредметних зв'язків;
- розширення блоку дисциплін циклу педагогічної майстерності шляхом запровадження елективного інтегрованого спецкурсу “Педагогіка мистецтва” (42 год.) з варіативним спецпрактикумом “Творчі педагогічно-мистецькі майстерні” (64 год.), розробленим відповідно до типології творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійного навчання;
- формулювання педагогічно-мистецької тематики науково-дослідної роботи студентів, введення мистецтва до змісту педагогічної й переддипломної практик та організацію культурно-мистецької діяльності у професійно-педагогічному навчальному закладі.

Відбір і структурування змісту мистецького компонента професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів ПТНЗ є базовою складовою технології розвитку їхньої творчої індивідуальності засобами мистецтва. Втім, реалізація цього змісту неможлива без розробки такого компонента технології, як ІНФОРМАЦІЙНО-ПРЕДМЕТНІ та ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЇЇ АСПЕКТИ, що реалізуються як ФОРМИ, МЕТОДИ, ПРИЙОМИ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ, АЛГОРИТМИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ.

Оскільки у ході професійно-педагогічної підготовки студентів за розробленою нами технологією вони набувають різноманітних компетенцій (мистецтвознавчих, педагогічних, комунікативних, загальнокультурних та ін.) та акумулюють значний досвід творчої педагогічно-мистецької діяльності, який зумовлює саморозвиток їхньої творчої індивідуальності, то функцією викладача у зв'язку з цим стає надання їм допомоги у виявленні цього досвіду й усвідомленні якостей і властивостей власної індивідуальності. Тому основними формами навчальної й позанавчальної діяльності у професійно-педагогічному закладі освіти стають такі, що ґрунтуються на використанні наявного досвіду студентів і розвитку їхнього творчого потенціалу: практичні заняття, тренінги, творчі проекти, розв'язання творчих педагогічних задач засобами мистецтва, дискусії, дебати, різноманітні види ігрової діяльності на мистецькому матеріалі тощо.

Кожна з цих груп реалізує певні педагогічні завдання у розвитку творчої індивідуальності студентів, а саме: їхньої професіоналізації засобами мистецтва (*професійно-мистецькі*)-, їх навчання, виховання і розвитку, сприяння їм у сходженні до власної творчої індивідуальності завдяки участі у творчій педагогічно-мистецькій діяльності (*педагогічно-мистецькі*); залучення студентів до дослідження можливостей педагогіки мистецтва у розвитку професійної компетентності, педагогічної майстерності та творчої індивідуальності суб'єктів професійно-педагогічної діяльності (*науково-мистецькі*); сприяння самовиявленню й самореалізації творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійної школи у позанавчальній творчій професійно орієнтованій мистецькій діяльності (*культурно-мистецькі*).

Цінність цих форм позанавчальної педагогічно-мистецької діяльності полягає в тому, що вони дозволяють водночас і виховувати майбутніх педагогів професійного навчання, і розвивати їх професійні вміння та навички, і збагачувати їхній культурний досвід, й сприяти становленню їхньої національно-культурної ідентичності в єдності з формуванням творчої індивідуальності.

Реалізація викладених вище форм педагогічно-мистецької діяльності передбачає застосування відповідних їм *методів* розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійного навчання, які можна диференціювати за двома групами на основі критерію самостійності студентів. Вони охоплюють методи, що передбачають:

1) *допомогу викладача* - метод педагогічної інтерпретації ситуації з художнього твору; метод художньо-педагогічного аналізу твору мистецтва; метод порівняльного аналізу кількох мистецьких творів з метою виявлення відмінностей проявів творчих індивідуальностей їх героїв; метод творчих завдань щодо тематичного підбору творів мистецтва студентами до проведення навчальних занять та позанавчальних культурно-мистецьких заходів; метод творчих педагогічно-мистецьких проєктів тощо;

2) *самостійну професійно зорієнтовану художньо-творчу діяльність* майбутніх педагогів професійного навчання - метод „педагогічного роздуму” над змістом художнього твору; метод вербалізації та педагогічної візуалізації художніх вражень, метод виконання практичних творчих завдань на матеріалі мистецтва.

Найбільш ефективними інтерактивними методами розвитку творчої індивідуальності студентів вважаємо *метод розв’язання проблемних педагогічних ситуацій на основі використання мистецтва* та *метод творчих педагогічно-мистецьких проєктів*. Їх цінність у розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійного навчання вбачаємо в тому, що при їх виконанні реалізується рівноправне співробітництво педагога й студентів, за якого викладач перебуває в позиції консультанта, координатора дій, експерта, завдяки чому надає студентам простір для самостійних творчих дій, за які вони відчувають власну відповідальність.

З метою забезпечення ефективності впровадження мистецької технології розвитку творчої індивідуальності майбутніх педагогів професійного навчання до навчально-виховного процесу професійно-педагогічних навчальних закладів нами розроблено її **НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД**, що охоплює: навчально-методичні комплекси з різних дисциплін, дидактичні та наочні засоби, науково-методичне та навчально-методичне забезпечення тощо.

Якщо в ході реалізації технології розвитку творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів на основі використання мистецтва чітко дотримуватися змісту, структури та алгоритму означеної технології й грамотно використовувати запропоноване вище забезпечення, то її очікуваним ПЕДАГОГІЧНИМ РЕЗУЛЬТАТОМ стане творча індивідуальність майбутніх педагогів професійного навчання, що відзначатиметься яскравістю, культуровідповідністю й гуманністю.

Узагальнення викладеного в статті дозволяє зробити висновок, що технологія розвитку творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів засобами мистецтва відповідає сучасним вимогам до інноваційних педагогічних технологій і може значною мірою сприяти підвищенню якості професійної підготовки майбутніх педагогів професійної школи. Адже її метою є не просто формування в них системи професійних компетенцій, а актуалізація їхнього культурного, життєвого, педагогічного й творчого досвіду шляхом залучення їх до професійно орієнтованої художньо-творчої діяльності, в якій вони неодмінно проявляють власне бачення педагогічних ситуацій, виробляють авторський підхід

до їх розв'язання і завдяки цьому перетворюються на активних та зацікавлених суб'єктів розвитку своєї творчої індивідуальності.

Оскільки у невеликій за обсягом статті неможливо викласти усіх аспектів розглядуваної проблеми, то перспективи подальших наукових досліджень пов'язуються нами з обґрунтуванням змісту та складових педагогічних технологій використання різних видів мистецтва у розвитку творчої індивідуальності студентів різних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів, а також з виявленням особливостей реалізації означених технологій у навчально-виховному процесі інститутів мистецтв, інститутів педагогіки і психології та інститутів технології й дизайну як структурних компонентів цих закладів освіти.

Література

1. Азаров Ю.П. *Тайны педагогического мастерства: учеб, пособие* / Ю.П. Азаров. - М.: Воронеж: МПСИ; МОДЭК, 2004. - 432 с.
2. *Аналіз куррікулума підготовки педагога професійної школи в Україні* / [Щербак О.І., Болюбаш Я.Я., Шевчук Л.І. та ін.]; за ред. О.І. Щербак. - К.: Наук, світ, 2003. - 35 с.
3. Бех І.Д. *Емоційні передумови мистецького світогляду особистості* / І.Д. Бех // *Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти: зб. матеріалів наук.-методол. семінару*. - Чернівці, 2007. - С. 14-15.
4. Краевский В.В. *Общие основы педагогики: учеб.* / В.В. Краевский. - М.: Изд. центр «Академия», 2003. - 256 с.
5. Лещенко М.П. *Щастя дитини - єдине щастя на землі: до проблеми педагогічної майстерності: [у 2-х ч.]* / М.П. Лещенко, - К.: АСМ І, 2003. - Ч. І. - 2003. - 304 с.
6. Морозов А. В. *Креативная педагогика и психология: учеб пособие.* / А.В. Морозов, Д.В. Чернилевский. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Академический Проект, 2004. - 560 с.
7. Рудницька О.П. *Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб.* / О.П. Рудницька. - Т.: Навчальна книга - Богдан, 2005. - 360 с.
8. Фейгинов С. Р. *Педагогическая драматизация. 200 этюдных приёмов воспитания* / С.Р. Фейгинов. — Ярославль: Академия развития; Академия Холдинг, 2004. - 272 с.
9. Харламов И. Ф. *Педагогика: учеб, пособие* / И.Ф. Харламов. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Высшая школа, 1990. - 576 с.

УДК 342.727

ПАЛАДІЙ М. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ - ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На цей час одним із найважливіших напрямків державної політики в Україні є сприяння розвитку та ефективному використанню досягнень творчих особистостей - вчених, винахідників, авторів, творців - людей, здатних генерувати нові ідеї, виробляти конкурентноздатну продукцію, збагачувати духовність і культуру нації.

Саме заохочення і підтримки на державному рівні таланту, творчої праці потребує наше суспільство. В Україні забезпечено умови для творчих особистостей щодо використання нових ідей, інтелектуальних напрацювань в усіх сферах життєдіяльності нації. Сьогодні в Україні, не зважаючи на кризу, є можливість заробляти на інтелекті, знаннях, творчих досягненнях так, як це робиться в усіх економічно розвинених державах.

Слід зазначити, що в інтелектуальній частині українського суспільства вже є розуміння того, що саме інтелектуальний капітал відіграє головну роль у формуванні економіки нового типу, але далі цього розуміння поки що суттєвих зрушень не відбувається. В той же час статистичні дані винахідницької активності, світове визнання наших творчих досягнень свідчать про високий інтелектуальний потенціал українських творців.